

Jaarverslag 2015

Inhoud	pagina
Voorwoord	2
Weersomstandigheden	4
Bosuil	5
Steenuil	5
Kerkuil	6
Meppel	8
't Hoge Land	9
Mastenbroek	9
Weidevogels	13
Nijeveen	14
Wanneperveen	14
Barsbeek	16
Reservaat	17
Torenvalken	18
Visdiefjes	20
Bodelaeke	21
Retentiegebied de Reest	24
Zwaluwen	26
Oeverzwaluwen	26
Huiszwaluwen	29
Bijeneters	29
Nestkastjes	35

Voorwoord

Nu het seizoen er voor een groot gedeelte weer op zit, is een terugblik op het afgelopen jaar natuurlijk zinvol. Voor de aanvang van het broedeizoen in het vroege voorjaar spoken tal van vragen door je hoofd. Hoe zou het gaan met de weidevogels, uilen en tal van andere vogelsoorten, waar wij ons mee bezig houden. Tevens de vraag, of wij door de 'economische crisis' ons donateurs- en natuurlijk ook ons vrijwilligers bestand vast kunnen houden, ligt voor de hand.

Dit is elk jaar weer een terugkerend fenomeen, dat mij persoonlijk nogal eens wat kopzorgen baart. Voorlopig kunnen wij stellen dat onze vogelwerkgroep tot op heden dankzij de inzet van vrijwilligers op diverse fronten slagvaardig opereert. Graag zien wij een versterking van het bestuur. Goede bestuursleden met verstand van zaken en vooral inzet liggen niet voor het oprapen. Een log bestuurslichaam is echter niet zinvol. Veranderingen in de natuur komen wij elke dag tegen. Dat is ook nooit anders geweest. Voor bepaalde gebieden kunnen verstoring, bedreiging of aantasting van hun natuurwaarden een gevaar zijn. Hier direct op inspelen kan als resultaat hebben dat het gevaar gekeerd wordt. Diverse vergaderingen etc. kunnen er toe leiden dat je, wanneer het bijv. gaat over bescherming van bepaalde gebieden, te laat bent om maatregelen te nemen (gebiedje achter het ziekenhuis). Direct actie ondernemen is en zal voor Vliegvlug ook in de toekomst een speerpunt blijven.

Door de koude start van het voorjaar, waar wij tot in juni nog vorst aan de grond in veel gebieden van Nederland konden noteren, kregen wij te maken met een laat broedeizoen voor diverse vogelsoorten. Vooral bijeneters hadden dit jaar natuurlijk onze aandacht. Sinds de oprichting van Werkgroep Bijeneters

Nederland hadden wij vorig jaar met slechts één broedgeval natuurlijk niet veel te melden. Ook dit jaar leek het er in de eerste instantie op dat wij met een mager bijeneter jaar te maken kregen. Maar ook bij deze vogelsoort begon het broedseizoen later en wij kunnen nu vermelden dat het een recordjaar is geworden. Door onze activiteiten begint de Werkgroep Bijeneters Nederland vorm te krijgen. Om onze bekendheid in Nederland te vergroten is er een film over bijeneters gemaakt en heeft Vroege Vogels er een rapportage aan gewijd. Een gevolg van deze activiteiten is dat op diverse plaatsen in Nederland nu lezingen worden gegeven over deze spectaculaire vogelsoort.

Door klimaatsveranderingen zullen diverse vogelsoorten in Nederland in aantal afnemen of zelfs verdwijnen. Aan de andere kant komen er nieuwe vogelsoorten bij, waaronder natuurlijk de bijeneter. Het is dan ook zinvol dat onze vogelwerkgroep in de toekomst zich ook blijft inzetten voor de nieuwkomers. Kennis over nieuwkomers zal opgedaan moeten worden door bijv. contacten te leggen met werkgroepen die al activiteiten verrichten voor deze soorten. Dit kan zelfs zijn dat je buiten Nederland je kennis op moet halen. De bijeneter is hier een voorbeeld van. Het verrichten van veel activiteiten voor vogelsoorten, die in Nederland met veel pijn en moeite de kop boven water kunnen houden, is enorm kostbaar door allerlei vormen van bescherming, maar zal op den duur toch tot het verdwijnen van een vogelsoort leiden. Een voorbeeld hiervan zal waarschijnlijk de korhoen op de Sallandse Heuvelrug zijn.

Namens het bestuur
Hilbert Folkerts

Weersomstandigheden

De weersomstandigheden tijdens het voorjaar zijn zeer bepalend hoe het broedseizoen van de vogels verloopt. Kou of veel neerslag tijdens het voorjaar heeft tot gevolg dat vogels later beginnen aan hun broedseizoen. Daarom in het kort een overzicht van het weer tijdens het voorjaar.

De maand maart kende een normale temperatuur, was zonnig en aan de droge kant. Op 8 maart werden temperaturen gemeten van 15 tot 18 graden. Van 16 tot 18 maart kwam het weer tot 15-18 graden. Aan het eind van de maand waren de weersomstandigheden zeer wisselvallig tot onstuimig.

April was zeer zonnig, droog en aan de koude kant. De start was wisselvallig en vanaf de negende werd het iets zachter. Vanaf 16 april koelde het af met koude en heldere nachten met 4 vorstdagen in de Bilt. In het oosten van ons land werden 17 dagen vorst aan de grond gemeten. Op 28 april werd op Vliegbasis Twente ruim negen graden onder nul gemeten.

De maand mei was vrij koel, vrij droog en vrij zonnig. De eerste twee dagen lokaal onder het vriespunt. Bij Vliegbasis Twente koelde het af tot min 3,7 graden. Op 5 en 11 mei kwamen de temperaturen op 20 en 25 graden. Eelde noteerde twee warmtedagen tegen normaal 9 dagen.

Juni kende een normale temperatuur, was droog en zonnig. Op 5 juni was het tropisch warm. Ook een week later was het warm. Rond de langste dag was het echter koel en somber. Tijdens de nachten koelde

het regelmatig sterk af. In het oosten en zuiden van ons land kwam regelmatig vorst aan de grond voor. In Twente werd zelfs negen keer vorst gemeten.

Uilen

Bosuilen

In maart zijn er in de avonduren enkele bezoeken gebracht aan de Havelterberg. Op de eerste avond werden er op drie locaties roepende bosuilen gehoord. Op een andere avond hebben wij met acht personen een inventarisatie gedaan in het hele gebied. Door middel van de roepende uilen kunnen de territoria vastgesteld worden. De uilen waren op slechts één locatie aan het roepen. Op de andere voorheen vastgestelde locaties hadden ze er waarschijnlijk geen zin in en zijn wij dan ook niet veel wijzer geworden. Op nog een andere avond waren ze iets actiever. Uit de drie avonden inventariseren konden wij concluderen, dat er drie paren bosuilen in het gebied aanwezig moesten zijn. Momenteel zijn er zes bosuilenkasten opgehangen en kunnen wij de komende jaren misschien uitbreiding verwachten van het aantal broedparen in de nestkasten.

In de nestkast, die vorig jaar bewoond werd door een paartje bosuilen, zat ook dit jaar weer een paartje. Bij de eerste controle op 27 maart troffen wij twee kleine jongen aan. Op 7 april zijn de twee jongen van een ring voorzien.

Steenuilen

Dit jaar waren wij zeer benieuwd naar de ontwikkelingen van de steenuiltjes. Het broedpaartje op de Veendijk had vorig jaar geen jongen voortgebracht. Wel hadden wij een broedpaartje in Nijeveen met maar liefst zes jongen. Tijdens de eerste controle in mei bleek dat de nestkast aan de Veendijk en die in Nijeveen allebei bezet waren. Op 27 mei hebben wij vijf jongen geringd in Nijeveen. Op de Veendijk waren ze iets later begonnen met het leggen van hun eieren, zodat wij hier op negen juni vier jongen hebben geringd.

In de polder Mastenbroek hadden wij dit jaar geen steenuiltjes in de nestkasten. Bij Nijboer had de steenuil drie eieren in de nestkast gelegd maar door onverklaarbare reden werden deze verlaten. Ook zaten er weer twee paartjes op dezelfde locaties als vorig jaar. Daar de nesten zich op een door ons onbereikbare plaats bevinden, weten wij niet of deze jongen hebben voortgebracht.

Nestkast met 5 jonge steenuiltjes

Kerkuilen

Na een zeer goed kerkuilen seizoen in 2014 waren wij nu erg benieuwd wat het dit jaar voor resultaat zou geven. Onze voorspelling was dat wij wel eens een seizoen konden krijgen met veel broedgevallen. De vele jongen van vorig jaar, die door de zachte winter geen tegenslagen hadden ondervonden (maar één enkele terugmelding van dood gevonden kerkuilen), moesten natuurlijk dit seizoen een onderkomen vinden. Uit diverse meldingen bleek echter dat de enorme muizenpopulatie, die vorig jaar in verschillende gebieden nogal wat schade had veroorzaakt, nu gedecimeerd was. Het is een bekend gegeven dat, wanneer er niet voldoende voedsel aanwezig is, de uilen hun broedsels aanpassen. Dit wil zeggen dat ze minder eieren leggen of zelfs helemaal niet overgaan tot de eileg. Wat moet je immers de jongen voeren wanneer er geen voedsel voorhanden is?

De weersomstandigheden in het voorjaar waren niet erg gunstig voor diverse vogelsoorten. Het bleef lang koud en zelfs in het late voorjaar kwam nog vorst aan de grond voor. In 2014 hadden wij een bijzonder warm voorjaar. Dit had tot gevolg dat er een enorme muizenpopulatie ontstond. De uilen profiteerden ervan en al in mei konden wij in bijna alle nestkasten al zeer grote en veel jongen aantreffen. Dit jaar hadden wij qua weersomstandigheden het tegenovergestelde. Door de langdurige kou heeft het muizenbestand zich niet kunnen ontwikkelen. De gevolgen vonden wij dan ook weer terug in de broedgevallen van de uilen. Vele uilen gingen later in het seizoen over tot de eileg en ook het aantal eieren was lager dan vorig jaar. Als voorbeeld kunnen wij het jaar 2007 nemen. Een zacht voorjaar zorgde ervoor, dat dit leidde tot een record aantal uitgevlogen jongen. Naar alle waarschijnlijkheid zijn dus de temperaturen (natuurlijk speelt neerslag ook een rol) in het vroege voorjaar bepalend geweest voor de aanwezige muizenpopulatie.

Eerste controle;

Op 28 mei hebben wij als steekproef een controle uitgevoerd bij een aantal nestkasten. Hieruit konden wij al concluderen, dat het dit jaar weleens een apart seizoen zou kunnen worden. In een enkele nestkast troffen wij al vliegvlugge jongen aan, maar in de meeste nestkasten troffen wij eieren of kleine jongen

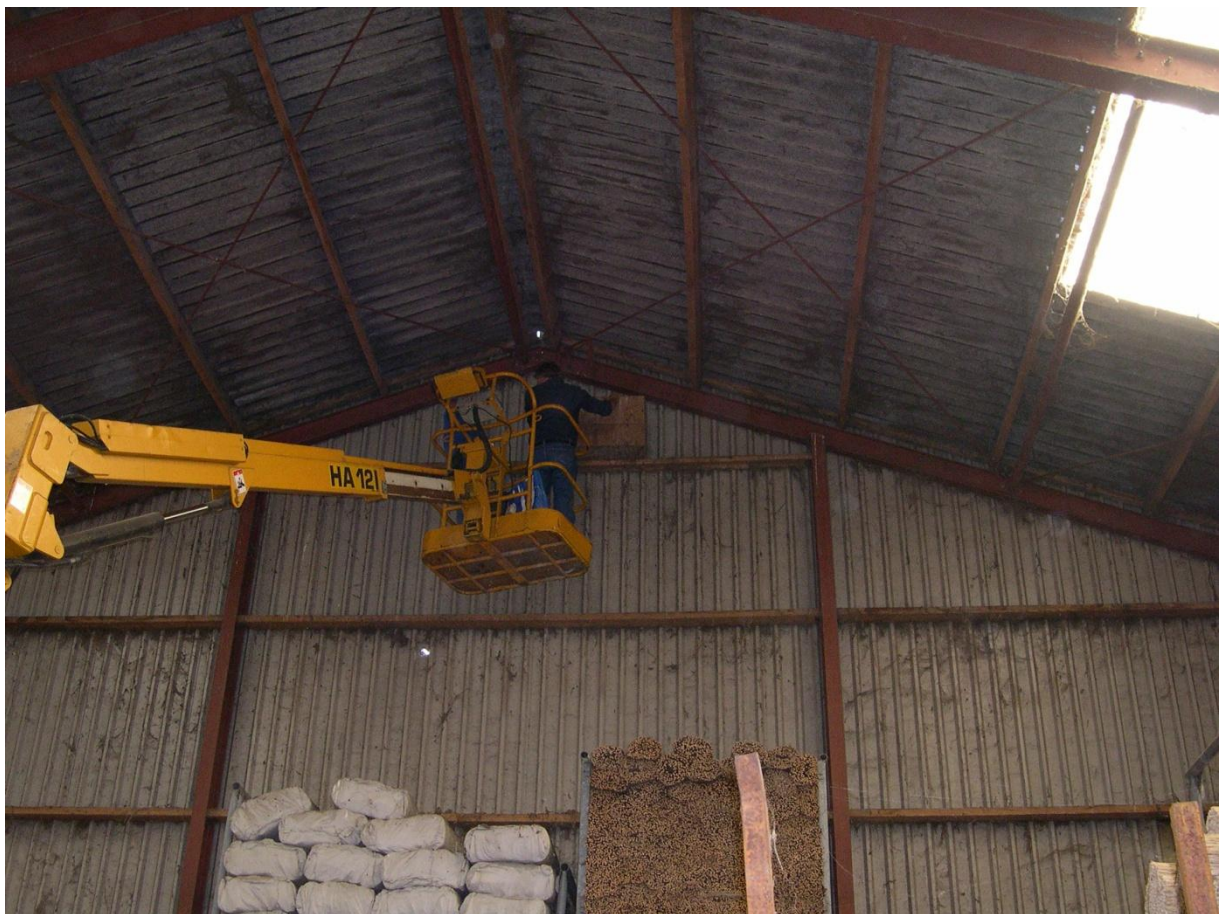
aan. Ook in nestkasten, waar bijna nooit een broedgeval had plaatsgevonden, zaten nu uilen. Wij hebben toen maar besloten om, zoals in de meeste jaren, gewoon de tweede week van juni te beginnen met het controleren van alle nestkasten.

Gebied gemeente Meppel

Zoals al eerder vermeld troffen wij nu in drie nestkasten, die de voorgaande jaren niet bezet zijn geweest, weer kerkuilen aan. Ook in de nestkasten, die altijd wel bezet waren, zaten uilen. Alle broedgevallen waren beduidend later dan andere jaren. Op 15 augustus zijn de laatste jongen bij de fam. Sondaar en de Boer geringd. De jongen bij de familie

Sondaar werden als laatste van het seizoen geringd. Laat hier dan ook toevallig van alle broedgevallen in ons werkgebied dit jaar de meeste jongen aanwezig zijn, namelijk vijf stuks.

Bij de fam. Ubak troffen wij tijdens de eerste controle kleine jongen aan. Bij de tweede controle ruim een maand later waren alle jongen verdwenen. Ongetwijfeld zal predatie hier de oorzaak van zijn geweest.

Controle van een hoog geplaatste nestkast

Gebied Wanneperveen

Door overleg met de kerkuilenwerkgroep Steenwijk zijn de rondes voor het controleren van de nestkasten economischer ingedeeld. Daardoor heeft Vliegvlug het gebied Wanneperveen erbij gekregen. Door onze activiteiten in Wanneperveen en doordat er drie vrijwilligers van Vliegvlug in deze plaats wonen, heeft dit tot gevolg dat er geen extra kilometers behoeven te worden verreden en de werkgroep uit Steenwijk een kortere route heeft.

Wij konden in deze omgeving vijf broedgevallen noteren. In één nestkast hadden holenduiven hun nest gemaakt. De eigenaar van de boerderij heeft een luikje voor de nestkast gemaakt. Overdag sluit hij nu de nestkast af. De duiven krijgen geen kans om dan hun nest te maken. Wanneer de schemering zich aandient, opent hij de nestkast en kunnen uilen hun gang gaan. Bij de fam. Wijninga vlogen de jonge uilen al door het achterhuis. Er werd een dood jong gevonden en wij zagen een jonge uil op een balk

zitten. Hoeveel jongen er op dit adres uitgevlogen zijn is niet bekend, maar het zijn er minimaal twee geweest.

't Hoge Land

In dit gebied troffen wij vijf broedgevallen aan. Bij de controle bij de fam. Appelo zaten er uilen naast de nestkast. In tegenstelling tot de andere broedgevallen in deze regio, waar wij alleen maar kleine jongen aantreffen, waren wij dus duidelijk te laat voor een controle. Hoeveel uilen er op dit adres vliegvlug geworden zijn is dus ook hier onbekend, maar wij kunnen wel van een geslaagd broedgeval uitgaan.

Mastenbroek

Vorig jaar hadden de uilen in deze polder een zeer productief seizoen. Dit jaar was de situatie heel anders. Bij de eerste gecontroleerde nestkast bij de fam. Aalberts vlogen er al jonge kerkuilen rond. Wij hebben er zeker twee geteld. Wij maakten ons toen al zorgen over de andere te controleren nestkasten. Kreeg het seizoen van vorig jaar een vervolg?

Dit was dus absoluut niet het geval. In de andere nestkasten troffen wij broedende uilen aan of kleine jongen. Op één adres konden wij twee jonge kerkuilen ringen. De resterende nestkasten moesten nog minimaal één keer bezocht worden, omdat bij broedende vogels je nu eenmaal niet vast kunt stellen, wanneer de jongen groot genoeg zijn om van een ring te kunnen worden voorzien. Op 12 augustus zijn de laatste drie nestkasten bezocht en de jongen geringd. Met negen bezette nestkasten hadden wij een nieuw record in deze polder. Het aantal uitgevlogen jongen was echter vooral in vergelijking met vorig jaar zeer matig. Wij kunnen wel stellen dat de enorme muizenpopulatie van vorig jaar verdwenen was. Vermeldenswaard is dat bij de familie Nijboer in eerste instantie vier eieren aangetroffen werden in de kerkuilenkast. Ook in de steenuilenkast troffen wij eieren aan. Tijdens een tweede controle bleek, dat zowel in de kerkuilenkast als de steenuilenkast geen uilen meer aanwezig waren en de eieren niet meer bebroed werden. Deze beide nestkasten op één adres waren dus verlaten.

Vliegvlugge jonge kerkuil

Resultaten;

Naam	laatste controle	Resultaat
Fam. Oosterveen	11-6	3 jongen
Fam. Versluis	10-6	4 jongen
Fam.v.d.Linde (Kolderveen)	10-6	4 jongen
Fam. Lechaim	10-6	3 jongen
Fam. Robbe	1-8	4 jongen
Fam. Lub	20-6	3 jongen
Fam. Ubak	nest gepredeerd	
Fam. Sondaar	13-8	5 jongen
Fam. De Boer (Meppel)	13-8	2 jongen
Fam. Laffleur	1-8	4 jongen
Fam. Makker	1-8	3 jongen
Fam. De Wilde	22-6	4 jongen
Fam. Brals	10-6	4 jongen
Fam. v.d. Berg	10-6	3 jongen
Fam. Wijninga	10-6	minimaal 2 jongen
Fam. Jansen	8-7	3 jongen
Fam. Huls	10-6	3 jongen
Fam. Klaver	12-6	4 jongen
Fam. v.d. Linde (Barsbeek)	12-6	4 jongen
Fam. Appelo	12-6	minimaal 2 jongen
Fam. Kamp	12-6	3 jongen
Fam. Roskamp	12-6	4 jongen
Fam.Aalberts	4-6	minimaal 2 jongen
Fam. Beens	8-7	3 jongen
Fam. v. Rees	4-6	2 jongen
Fam. de Boer (Genemuiden)	8-7	1 jong
Fam. Spijker	12-8	2 jongen
Fam. Fuite	12-8	2 jongen
Fam. Nijboer	nest verlaten	
Fam. v.d. Vegte	8-7	1 jong
Fam. Pelleboer	12-8	1 jong
Fam. Hansman	8-7	4 jongen

Bijzonder broedgeval

Bij de fam. Pelleboer in de polder Mastenbroek is de nestkast, geplaatst door Richard Borst, voorzien van camera. Op deze wijze kan het hele jaar de belevenissen van een paartje kerkuilen in de nestkast op de voet gevolgd worden. Eind maart werd het eerste ei gelegd, de daarop volgende dagen kwamen er nog twee eieren bij. Begin april echter stopte het vrouwtje met het broeden. De eieren kwamen verspreid in de kast te liggen, een teken dat er niet meer gebroed werd. De voedselsituatie was waarschijnlijk slecht, zodat jonge uilen grootbrengen een zeer moeilijke zaak zou worden. Want waarom zou je immers proberen jongen te krijgen als er geen voedsel aanwezig is? In april echter pakte het vrouwtje de draad weer op en er werden wederom drie eieren gelegd. Tot onze verbazing echter werd er nu ook weer gestopt met broeden. Nu lagen er zes eieren in de nestkast. In mei ging het vrouwtje voor de derde keer over tot de eileg en wederom werden drie eieren gelegd. Tijdens het broeden zal het vrouwtje ongetwijfeld gedacht hebben dat de eieren, die verspreid in de kast lagen en al lang niet meer waren bebroed, er eigenlijk ook bij hoorden en zij is toen de eieren gaan verzamelen. Haar legsel bestond nu uit maar liefst negen eieren. Wij waren dan ook zeer benieuwd hoe dit af zou lopen. Van de eieren, die het eerst gelegd waren, is natuurlijk niets terecht gekomen. Tot onze verbazing konden wij op een gegeven moment vier jongen ontdekken. Dus van het tweede legsel van drie eieren moet er toch nog een ei zijn uitgekomen. De voedselsituatie was niet verbeterd, zodat het eind resultaat uitkwam op slechts één jong, die wij op 12 augustus hebben kunnen ringen.

Totalen

Met 32 broedgevallen hadden wij een nieuw record. Natuurlijk moeten wij de nestkasten, die wij overgenomen hebben van de werkgroep uit Steenwijk, eraf trekken maar dan nog hadden wij meer broedgevallen als ons recordjaar in 2008.

In totaal zijn er van 32 nestkasten 89 jongen uitgevlogen. Van drie broedgevallen weten wij niet precies het aantal uitgevlogen jongen. Wij hebben dit op minimaal twee gesteld. In één nestkast zijn de eieren verlaten en van één nestkast waren de jongen verdwenen. Het gemiddelde aantal uitgevlogen jongen per nestkast bedroeg 2,8.

Weidevogels

Het koude voorjaar met tot in juni aan toe nachtvorsten aan de grond hadden voor weidevogels in onze regio natuurlijke gevolgen. Je kon spreken over een tweedeling; wij hadden weidevogels, die op een normaal tijdstip in het voorjaar zijn begonnen met de eileg en je had vogels, die veel later in het voorjaar zijn begonnen. De aantallen weidevogels viel in sommige gebieden in eerste instantie in het vroege voorjaar tegen, maar later in het seizoen trok het bestand toch nog aan, zodat wij over het gehele seizoen een redelijk aantal broedparen van weidevogels hadden.

Pas geboren grutto

Gebied Nijeveen

Klaas Klomp, Jelmer Bakker en Hendrik Withaar zijn dit jaar actief geweest in dit gebied. Aan de Dekkersweg zijn hoofdzakelijk kieviten tot broeden overgegaan. In totaal werden er 23 kievitsnesten gevonden. Aan de Gasthuisdijk en de Bramenweg hadden wij een forse toename van het aantal grutto's. Vooral aan de Gasthuisdijk, waar een boswal is verwijderd, zagen wij nu opeens grutto's verschijnen. Het gebied is door het verdwijnen van de boswal nu aantrekkelijker geworden voor weidevogels. Vijf paren grutto's hadden hier hun nest gemaakt. Hiervan zijn ook nesten uitgekomen. Wij kregen voortijdig een berichtje dat er gemaaid ging worden. Zaak was toen om te proberen de aanwezige jongen uit de te

maaien percelen te krijgen. Door middel van linten, die wij bevestigd hadden aan in de grond gestoken stokken, is het ons gelukt de jongen uit de percelen te krijgen. Een paar uur voor het maaien waren wij aanwezig om de stokken met de linten te verwijderen en wij troffen geen alarmerende grutto's meer aan. Deze kwamen wij in een later stadium elders in het gebied weer tegen. Dus deze actie heeft positief gewerkt. Ook aan de Matenweg bij de fam. Bakker hebben twee paren grutto's genesteld. Tussen de Bramenweg en de provinciegrens heeft eveneens een gruttopaar genesteld. Dit was een forse toename van het aantal grutto's. Daar tegenover stond dat de populatie aan de Overijsselse kant bij de Gasthuisdijk verdwenen was. Waarschijnlijk hebben de grutto's zich een kilometer verplaatst en zijn ze van Overijsselse broedvogels veranderd in Drentse broedvogels.

Gebied Wanneperveen

In Wanneperveen, waar Klaas Tuut, Jans Bijker en Erwin Lok dit seizoen actief waren, werden 28 nesten van de kievit gevonden. De eieren van slechts 6 nesten zijn uitgekomen. In amper een week tijd waren het merendeel van de eieren verdwenen. Predatie door de vos zal hier ongetwijfeld de oorzaak van geweest zijn.

Nestje van de graspieper

Gebied Zomerdijk

Jelmer Bakker en Hilbert Folkerts waren dit jaar actief in dit gebiedje. Wat dit jaar opviel was dat er nog al wat nesten verlaten werden. De oorzaak konden wij niet achterhalen maar de aanwezigheid van groepen ganzen zou een reden kunnen zijn. Ondanks dat er nogal wat nesten verlaten werden, begonnen de kieviten wel opnieuw in dit gebied, zodat je een wat rommelig verloop van het broedseizoen kreeg. Sommige kieviten hadden reeds jongen, terwijl andere nog moesten beginnen met het leggen van hun eieren. Dit zal mede een reden geweest zijn dat wij een achteruitgang zagen van het aantal broedparen van de tureluur. Er zijn echter wel bedreigingen voor dit gebiedje. Voorgaande jaren was er begrazing door koeien. De weilandjes worden nu niet meer begraaasd waardoor bemesting in de vorm van hun

uitwerpselen niet meer plaats vindt. Hierdoor ontbraken de pollen gras, waarin tureluurs graag hun nesten maken. Ook vind er verschraling plaats omdat er totaal geen mest meer mag worden uitgereden. Dit heeft een negatief effect op het bodemleven en vooral op de grasgroei. Dit is nu al te zien omdat er overal pitrus begint te groeien. Over enkele jaren zal dit gewas overheersen en is het gebied niet meer geschikt voor weidevogels.

Opvallend was dat wij tijdens bezoeken aan dit gebiedje regelmatig watersnippen hoorden en zagen. Het is ons onbekend of deze ook in dit gebiedje gebroed heeft.

Aantal gevonden nesten;

Kievit	24
Tureluur	1
Graspieper	5
Scholekster	1
Wilde eend	1
Watersnip	1?

Barsbeek

Zoals de voorgaande jaren al vermeld liep het bestand weidevogels dramatisch terug in deze polder.

Tijdens een paar bezoeken in de maand april bleek ook nu dat in delen van deze polder alleen nog weidevogels voorkwamen op de kavels die onder Natuurmonumenten vallen. Op de kavels met een normale agrarische bestemming (geen uitgestelde maaidatum) hebben wij amper een weidevogel kunnen ontdekken. Het koude en droge voorjaar was vooral voor de grutto een probleem. Door te weinig neerslag was de grond keihard. Pas laat in het seizoen begonnen de grutto's nestindicerend gedrag te vertonen. Bij de nieuwe plas dras percelen hadden zich wel weidevogels gevestigd. Weidevogelbescherming vindt plaats op de percelen waar de boeren geen beperkingen hebben in de vorm van bijv. later maaien.

Door beschermingsmaatregelen te nemen kunnen boeren de gevonden nesten sparen bij hun werkzaamheden zoals rollen, slepen, bemesten en gras maaien. Door het ontbreken van weidevogels op deze percelen had het voor ons dan ook weinig zin om hier verder nog energie in te steken.

Zoals elk jaar worden er door Natuurmonumenten inventarisaties gedaan in de gehele polder en hierbij hun gegevens;

Kievit	24
Grutto	18
Tureluur	11
Wulp	7
Watersnip	4
Scholekster	4
Veldleeuwerik	12
Graspieper	58
Gele kwikstaart	13
Krakeend	4
Wintertaling	1
Zomertaling	3
Slobeend	3
Kuifeend	2
Wilde eend	6
Kwartel	8

Reservaat Wanneperveen

Al jaren geven wij u de resultaten van het weidevogelreservaat gelegen tussen Wanneperveen en Steenwijk. Dit is een reservaat met een hoge grondwaterstand en een uitgebreide vorm van beheer op

diverse kavels. Dit heeft in het verleden geleid tot een mooi weidevogelgebied. De dichtheden van de weidevogels zijn niet hoog in vergelijking met bijv. goede weidevogel polders in Friesland of Noord-Holland, maar wel veel soorten weidevogels broeden in dit gebied.

Verloop van het seizoen

In de eerste maanden van het voorjaar werden veel nesten gepredeerd door de vos. Door bejaging werd de predatie voor een gedeelte opgelost en herstelde de weidevogelpopulatie zich enigszins. Opvallend was de toename van het aantal broedparen van de kievit.

De andere soorten gaf een enigszins vergelijkbaar aantal broedparen als de voorgaande jaren.

Aantallen voorkomende broedparen

Kievit	150-160
Tureluur	30-35
Wulp	20-25
Grutto	35-40
Watersnip	30-35
Scholekster	2
Krakeend	15
Zomertaling	10-12
Wintertaling	2
Slobeend	30
Graspieper	70
Kwartel	2
Kleine plevier	2
Kwartelkoning	1
Velduil	broedverdacht

Torenvalken

Dit seizoen hebben Arjan Schadenberg en Erwin Lok zich bezig gehouden met de torenvalken.

Zoals eerder vermeld zijn er vier torenvalkenkasten, die bevestigd zijn aan een lantaarnpaal, geplaatst in het gebied Nijeveen en één aan het Kuipersdijkje. De voorgaande jaren hadden wij last van predatie. Dit had tot gevolg dat bijv. aan de Veendijk, waar wij in goede jaren drie torenvalkkasten bezet hadden, de torenvalken nagenoeg waren

Torenvalkkast aan lantaarnpaal

verdwenen. Door de kasten nu aan lantaarnpalen te bevestigen voorkom je dat de kasten toegankelijk zijn voor predatoren.

Verloop van het seizoen;

In maart werd al duidelijk dat de nieuwe kasten bezet zouden gaan worden. Bij alle kasten hielden zich torenvalken op. Regelmatig zagen wij ze op en zelfs al in de kasten zitten. Ook kasten, die in de voorgaande jaren een succesvol broedsel hebben opgeleverd, bleken ook dit jaar weer bezet te gaan worden. Door middel van een aan een stok bevestigde camera werd begin april de nestkasten gecontroleerd. Op twee april werden de eerste eieren in twee nestkasten aangetroffen. Later in het seizoen volgden de overige nestkasten. De nestkast aan het Kuipersdijkje was ook bezet. Tijdens een controle troffen wij kleine jongen aan. Een paar weken later troffen wij nog slechts één jong aan. Deze werd echter niet meer gevoerd door de ouders. Wat hier gebeurd is weten wij niet. Misschien dat één van de ouders dood gegaan is door wat voor oorzaak dan ook.

Op 24 mei meldde Jan Schiphorst, dat de jongen in de nestkast die direct naast zijn boerderij was geplaatst, groot genoeg waren om te ringen. Zes jongen werden van een ring voorzien. Op 26 mei volgde de tweede nestkast, ook hier bevonden zich zes jongen.

Op 7 juni, 18 juni en 24 juni zijn de jongen van de overige nestkasten geringd. In totaal zijn dit seizoen 36 jongen uitgevlogen met een gemiddelde van 4,5 jong per nestkast.

Visdiefjes

De visdiefjes waren dit jaar wat later begonnen aan het broedseizoen. Op 20 mei werd het eerste bezoek gebracht aan de bedrijven waar de visdiefjes op de daken broeden. Deze daken zijn voorzien van grind en zijn daardoor geschikt om te nestelen voor vogels zoals visdiefje, scholekster en kleine mantelmeeuw. Op zowel het dak van scheepswerf de Kaap en het dak van BCM werden de eerst twee nestjes aangetroffen. Op 29 mei werd er weer een controle uitgevoerd. Bij de Kaap vonden wij nu 13 nesten en bij BCM 2 nesten. Rond deze datum kregen wij een melding van Jelmer Bakker en Fred de Groot, dat bij het bedrijf Aalrink ook visdiefjes rondvlogen. Ook bij dit bedrijf kregen wij toestemming om op het dak te kijken of op deze locatie ook visdiefjes waren begonnen met het leggen van hun eieren. Hier bleek ook dat 5 paren visdiefjes hier hun nesten hadden gemaakt. Wij konden nu een planning maken voor de komende bezoeken met als reden de aanwezige jongen van een ring te kunnen voorzien. Op 25 juni zijn de eerste jongen geringd. Ook werden nog een aantal nieuwe nesten aangetroffen. Bij de Kaap was de kolonie gegroeid naar 21 broedparen. Op 10 juli werden vervolgens nogmaals enkele jongen geringd en op 20 juli werden de laatste jongen van een ring voorzien. In totaal hadden wij dit seizoen 29 broedparen. Op het bouwterrein van Bodelaake hadden zich ook enkele paren visdiefjes gevestigd. Eind mei werden de eerste nestjes aangetroffen. Deze kolonie groeide in de loop van de tijd uit naar 11 broedparen. Daar er echter steeds meer kokmeeuwen begonnen te nestelen in dit gebiedje, werden de visdiefjes waarschijnlijk verdrongen. Later in het seizoen troffen wij nog een enkel nest aan van de visdief. Er is dan ook niet veel terecht gekomen van het broedsucces van de visdiefjes op dit terrein. Zoals in eerdere berichtgevingen al was voorspelt, zijn de twee kolonies in Hasselt verdwenen. Een zware aderlating voor het bestand aan visdiefjes in onze omgeving.

Bodelaake

Al jaren houden wij het aantal broedvogels bij op het braakliggende gedeelte van het bouwterrein. Voor dit seizoen waren er nog geen bouwplannen. Daarom hebben wij in het vroege voorjaar een gedeelte van het terreintje laten maaien om het gebied weer aantrekkelijker te maken voor vele broedvogels. Om voor plevieren, kluten, visdiefjes en andere toch voor onze omgeving bijzondere broedvogels nog verdere maatregelen te treffen om het gebiedje als broedvogelterrein te optimaliseren is voor ons een risico. Wij zijn er namelijk van overtuigd dat door bijv. het verwijderen van riet, gras en aanbrengen van grind, schelpen of onderverharding voor wegen dit gebiedje een eldorado wordt voor broedvogels zoals plevieren e.d.. Het is echter een bouwterrein en de kans bestaat altijd dat er gebouwd gaat worden en dan zijn alle inspanningen en kosten voor niets geweest.

Verloop van het seizoen;

Begin april werd het eerste bezoek gebracht aan dit gebiedje. Door het aanhoudende koude weer waren wel enkele vogels aanwezig, maar tot nestvondsten kwam het niet. Op 16 april werd het eerste nestje van de bontbekplevier gevonden. Dit was twee weken later als vorig jaar. Op 23 april kwamen wij op twee nesten van bontbekplevieren, het eerste nest van de visdief, kievit en scholekster. Toen het voorjaar vorderde steeg het aantal broedparen van diverse vogelsoorten gestaag. Op 27 mei hadden zich de eerste 7 broedparen kokmeeuwen gevestigd. Dat deze kleine kolonie zou uitgroeien tot ruim over de honderd broedparen, konden wij toen nog niet vermoeden.

Nestje met net geboren kokmeeuwen

Verder troffen wij nesten aan van visdiefjes, kieviten, bontbekplevieren, kluten, scholeksters, kuifeenden, grauwe ganzen, tureluurs en slechts één kleine plevier. Later in het seizoen troffen wij nog een nest van de kleine plevier aan, maar dit kan een vervollegselsel zijn geweest. De kleine plevieren maakten de voorgaande jaren gebruik van de onderverharding van de aan te leggen wegen. Doordat de onderverharding begroeid is geraakt met mos, vallen de nestjes van de kleine plevieren op. Deze gebruiken liever een lichtere ondergrond om hun nestjes te maken. Het aantal kleine plevieren gaf dus een neerwaartse trend te zien.

Op 4 juni waren het aantal nesten van de kokmeeuwen gegroeid naar 106 nesten. Wat opviel was dat het aantal nesten van de visdiefjes terug gelopen was naar 3 stuks. Waarschijnlijk hebben de visdiefjes zich laten verdrukken door de meeuwen.

Bontbekplevieren, kleine plevieren, kluten, tureluurs, ganzen, kuifeenden, kieviten, scholeksters en niet te vergeten vooral ganzen hebben dit seizoen hier hun jongen groot kunnen brengen. Voor het visdiefje was dit seizoen in dit gebied geen goed jaar.

Broedende bontbekplevier

Totalen van het aantal broedparen

Kokmeeuw	106
Bontbekplevier	4
Kleine plevier	2
Kluut	4
Visdief	11
Scholekster	3
Kievit	3
Tureluur	3
Kuifeend	4
Grauwe gans	6

Retentiegebied bij de Reest

Bij de Reest achter het ziekenhuis is een gebied ingericht voor waterberging. Voorheen had dit een agrarische bestemming. Hierdoor moest de vruchtbare bovenlaag van het land verwijderd worden. Op deze manier kregen wij een schrale onderlaag die tot op het gele zand was afgegraven. Tevens zijn er waterpartijen aangelegd zodat er een dynamisch gebied ontstaan is waar bij een hoge waterstand in de Reest ook water het gebied in kan stromen. Doordat in sommige delen van het gebied schrale en onbegroeide gedeelten voorkomen, hebben deze aantrekkingskracht op bepaalde vogelsoorten. Ook dit voorjaar werd al snel duidelijk dat in dit gebiedje toch wel bijzondere vogels voorkwamen. Diverse witgatjes, tureluurs, kievit en watersnippen zochten hun voedsel in de ondiepe waterpartijen. Af en toe werden er ook lepelaars gezien. Half mei werd er voor het eerst een inventarisatie gedaan van aanwezige nesten. Nesten werden er gevonden van de wulp, kievit, tureluur, scholekster, kleine plevier en bij toeval ook nog een nestje van de blauwborst. Wat ons echter zorgen baarde waren de vele voetafdrukken van mensen, honden en zelfs paarden. Ondanks de bebording, waar duidelijk op vermeld staat dat het betreden van het gebied verboden is, trokken de mensen zich er niet veel van aan. Door ingrijpen van Vliegvlug zijn er extra borden geplaatst met als resultaat, dat het gebied nauwelijks meer werd betreden.

Nestje van de kleine plevier

Diagonaal loopt door het gebied nog een strook weiland van vijf meter breed. Dit is niet afgegraven en zal als een soort dijkje fungeren. Doordat hier nog gras groeit, hadden de specifieke weidevogels hier hun nesten gemaakt. Tot onze verbazing echter werd tijdens het maaien van de omliggende weilanden dit dijkje ook gemaaid. Bij navraag kregen wij als antwoord dat dit natuurlijk niet de bedoeling was. Later in het seizoen hebben vogels zoals plevieren, kieviten, tureluurs en wulpen hier toch hun jongen groot kunnen brengen.

Dit vogelrijke gebiedje dreigt echter minder aantrekkelijk te worden voor de nu voorkomende broedvogels. Overal begint nu riet te groeien. Ook houtopstand steekt overal de kop op. Daar terreinbeherende instanties nog zitten te vechten over wie in de toekomst dit gebied onder beheer krijgt, zal het beleid van dit gebied nog stuurloos zijn. Laten wij hopen dat in de nabije toekomst hier een beslissing over valt en dat er een duidelijke richting gekozen wordt in de vorm van het beleid voor dit gebied. De mening van Vliegvlug is echter duidelijk, namelijk het open karakter van het gebied handhaven.

Oeverzwaluwen

Dit voorjaar is er opnieuw groot onderhoud aan de zwaluwenwand geweest. Een gedeelte van de wand is wit geschilderd. Met behulp van een mobiele kraan is het zand achter de betonnen keerwanden opnieuw verversd. Dit houdt in dat achter de keerwand het zand tot een meter diep wordt verwijderd en later weer wordt aangebracht. Op deze manier worden de oude nestgaten verwijderd en dus ook het achtergebleven nestmateriaal met het daarin voorkomende ongedierte. Riet en begroeiing zijn verwijderd bij het voor de wand liggend meertje. Vorig jaar viel het ons op dat veruit de meeste oeverzwaluwen het gedeelte links van de wand, die een betonkleur heeft, uitverkozen als broedplaats. Daar bij ons niet bekend was of een bepaalde kleur van de wand bepalend konden zijn voor het vestigen van oeverzwaluwen, hebben wij het

rechter gedeelte maar eens wit geschilderd. Wij waren dan ook zeer benieuwd wat er dit jaar zou gebeuren. Na verloop van het seizoen kunnen wij nu stellen, dat het waarschijnlijk niets uitmaakt dat een bepaalde kleur de voorkeur heeft voor de zwaluwen. De tweede week van april waren de eerste oeverzwaluwen gearriveerd en ze kozen ook nu weer het linker gedeelte van de wand uit om hun nesten te graven. De linkerkant van de wand is meer beschut door de aanwezige bomen. Dit kan natuurlijk wel een reden zijn dat de eerste uit Afrika aangekomen zwaluwen altijd de in hun ogen mooiste plek kiezen om te nestelen en dat is de linkerkant van de wand.

Verloop van het broedseizoen

Op 14 april werd een bezoek gebracht aan de wand bij Tweeloo en de eerste zwaluwen werden waargenomen. De weken daaropvolgend werd er druk gegraven en de kolonie groeide gestaag. De tweede week van juni was de kolonie gegroeid tot maximaal 143 broedparen. In het verloop van het broedseizoen kregen wij een melding van Fred de Groot. Enkele nestgaten waren uitgegraven en op de wand waren nagelssporen te zien. Gezien de doorsnee van de nestgaten (10 cm.), die in de betonwand waren geboord, kon dit niet het werk zijn van de vos. Naar alle waarschijnlijkheid was de marter hier verantwoordelijk voor. Het uitgraven van de nesten nam echter zulke vormen aan, dat in augustus 87 nesten van de oeverzwaluwen gepredeerd waren. De voorgaande jaren hadden wij altijd gedacht dat de betonwand een onneembare vesting was voor predatoren, maar dit denkbeeld moeten wij dus bijstellen. Het is dus dit jaar voor de oeverzwaluwen bij Tweeloo geen goed jaar geweest.

Twee uitgegraven nesten

In enkele zandbulten bij het bouwterrein van Bodelaeke had zich een kleine kolonie van 32 broedparen gevestigd. Evenals de wand bij Tweeloo werden in het verloop van het broedseizoen hier de nesten uitgegraven door marters. Er is hier dan ook niets terechtgekomen van het broedsucces van de oeverzwaluwen.

Uitgegraven nesten met duidelijke afdrucken van nagels van de steenmarter

Bremenbergweg

In het zanddepot bij de zandwinning aan de Bremenbergweg zat dit jaar een grote kolonie. Er werden hier ruim 370 nesten geteld. Ook hier werden enkele nesten uitgegraven door marters, maar dit had geen grote impact op het broedsucces van de grote hoeveelheid nestelende oeverwaluwen.

In totaal hadden wij dit jaar een bovengemiddeld aantal oeverwaluwen in de gemeente Meppel, namelijk 513 paren.

Huiswaluwen

De huiswaluwen in ons gebied hadden een wat minder seizoen. De door ons jaarlijks getelde kolonies lieten een lichte daling zien van het aantal nesten. Ook is er een kolonie van ongeveer vijftig broedparen door veranderingen aan een gebouw verdwenen. De kolonie bij Hasselt liet een daling zien van het aantal broedparen. De opgehangen kunstnesten in de Bergierslanden in Meppel waren allemaal bezet. In Wanneperveen lijkt er een lichte toename te zijn van het aantal broedparen. Hoe het totaalbeeld er uit ziet weten wij op het moment van schrijven van dit artikel nog niet.

Nestkastjes

In een gebiedje bij Darp waren de meeste nestkastjes aan vervanging toe. Het leek ons verstandig om in samenwerking met een school deze nestkasten te maken. Wij vonden AOC Terra bereid om door de leerlingen nestkastjes te laten maken. In het vroege voorjaar is het materiaal naar de school gebracht en hebben de leerlingen 38 nestkastjes gemaakt en ook geschilderd. In maart zijn de nieuwe nestkasten in het bosgebied bij Darp opgehangen.

Tijdens de controle van de nestkasten bleek dat wij in een bepaald gedeelte van de Havelterberg problemen hadden met de aanwezigheid van boommarters. Ongeveer een dertigtal nestkasten waren leeg gehaald. Dit is de eerste keer dat wij dit fenomeen in deze mate tegenkwamen. De voorgaande jaren hadden wij slechts bij een nestkastje of zes predatie door marters. Wij moeten ons dus beraden om de nestkastjes marterproof te maken. Een activiteit voor de wintermaanden.

Resultaten;

Koolmees	34
Pimpelmees	37
Matkop	1
Boomklever	3
Bonte vliegenvanger	18

Bijeneters

Sinds wij de Werkgroep Bijeneters Nederland hebben opgericht, kijken wij in het voorjaar natuurlijk reikhalzend uit naar de komst van deze gekleurde vogels. Door de langdurige aanhoudende koude vooral in de nachten bleef het lang rustig met de komst van de bijeneters. Op 14 april werd bij Dishoek in Zeeland de eerste waargenomen. Pas op 24 april werd de tweede gezien bij Berkheide in Zuid-Holland. Tot half mei bleef het rustig met de intocht van de bijeneters. Een groep van 10 exemplaren verbleef enkele dagen in de omgeving van Bloemendaal. Pas eind mei en vooral begin juni kwam het aantal waarnemingen goed op gang. De grootste groep van maar liefst 32 bijeneters werd waargenomen bij Den Helder. Verder werden er op veel plaatsen in Nederland nu bijeneters gezien. Buiten 1 waarneming in de buurt van Steenwijk om werden ze in de omgeving van Meppel niet waargenomen. Pas laat in het seizoen druppelden er berichten binnen van broedende bijeneters. Door de late start van de broedgevallen dachten wij in eerste instantie, dat de bijeneters dit jaar weleens niet zouden gaan broeden. Het tegendeel werd echter bewaarheid. Een grote groep had zich gevestigd in Limburg.

Een uitzonderlijk bijeneterjaar was 2015 op meerdere vlakken. Zo konden we 12 broedgevallen in Nederland en 4 broedgevallen net over de grens in Duitsland bijschrijven, waardoor het totaal aantal broedgevallen op 55 komt te staan sinds het eerste broedgeval in 1964. Tot onze spijt is het broedgeval in Friesland mislukt, hier later meer over in het jaarverslag. Daarentegen hebben 7 broedparen in 1 gebied in Limburg succesvol jongen grootgebracht. Het is de eerste broedkolonie in Nederland. Niet eerder broedden zoveel paartjes Bijeneters succesvol bij elkaar!

Niet alleen in het aantal broedgevallen dit jaar, ook de grote van de waargenomen groepen spreken voor zich. Zoals vermeld werd begin juni bij Den Helder een groep van 32 exemplaren gezien, in augustus 30 exemplaren in de omgeving van Roermond.

Door deze late waarnemingen bleek ook dat de bijeneters dit jaar uitzonderlijk laat zijn gaan broeden in vergelijking met eerdere jaren. Normaliter arriveren de broedpaartjes midden mei op de broedlocaties en wordt eind mei begonnen met het graven van nestholtes. De nestjongen komen eind juni – begin juli uit het ei en vliegen vervolgens eind juli – begin augustus uit. Een week later zetten de bijeneters hun reis naar het zuiden weer in. In 2015 was deze cyclus dus absoluut niet van toepassing.

Bijeneter met prooi (Matthias Koster)

Overzicht van het broedseizoen op de eerste locatie in Limburg

De eerste waarneming van de Bijeneters in het gebied werd op 23 juni gedaan. De vogels waren al druk bezig met het graven van nestgangen. Op 26 juni werden er 12 exemplaren gezien. De periode er op volgend werden in wisselende aantallen bijeneters gezien, aangezien de vogels overgegaan waren tot het uitbroeden van de eieren.

Tijdens het interview wat wij als Werkgroep Bijeneters Nederland met Vroege Vogels hadden op 29 juli werden door ons diverse voedselvluchten naar 4 verschillende nestholtes gezien. Voor het fragment zie: http://vroegevogels.vara.nl/Fragment.150.0.html?&tx_ttnews%5Btt_news%5D=373136&cHash=e766b5a3503ac571cbfdce7139c6522e (of link website Werkgroep Bijeneters)

Door Paul Evers en andere leden van de plaatselijke vogelwerkgroep werden op 31 juli voor het eerst voedselaanvoer naar de nesten gezien. Vanaf deze datum werden deze voedselvluchten met meer regelmaat en steeds vaker waargenomen.

Op 21 augustus werden door een ander lid van de plaatselijke vogelwerkgroep 13 vogels gezien, waarvan 2 nog druk rondvliegend. De laatste 2 vogels zag Paul Evers op 31 augustus. De vogels bezochten nog een nestholte. Tot 6 september werden door verschillende andere vogelaars nog 6 exemplaren in en rondom de broedlocaties gezien. Op 6 september werd 1 bijeneter nog voor een nestholte gezien.

Onduidelijk is of het hierbij gaat om een adulte vogel of een vliegvlug jong. De laatste waarnemingen in het gebied van de Bijeneters werden op 13 september gedaan. In totaal werden nog 4 exemplaren in en rondom de broedlocatie waargenomen.

Toch lijkt de groep zich in de omgeving te hebben opgehouden, aangezien er op 1 september in de middag bij trektelpost 'Aan de Majoor' 23 Bijeneters foeragerend werden waargenomen. Tegen de avond was deze groep gereduceerd tot 14 foeragerende vogels. Na enige tijd zijn de vogels ook hier weer vertrokken. Na deze datum komen er geen waarnemingen meer uit de directe omgeving van deze broedlocatie

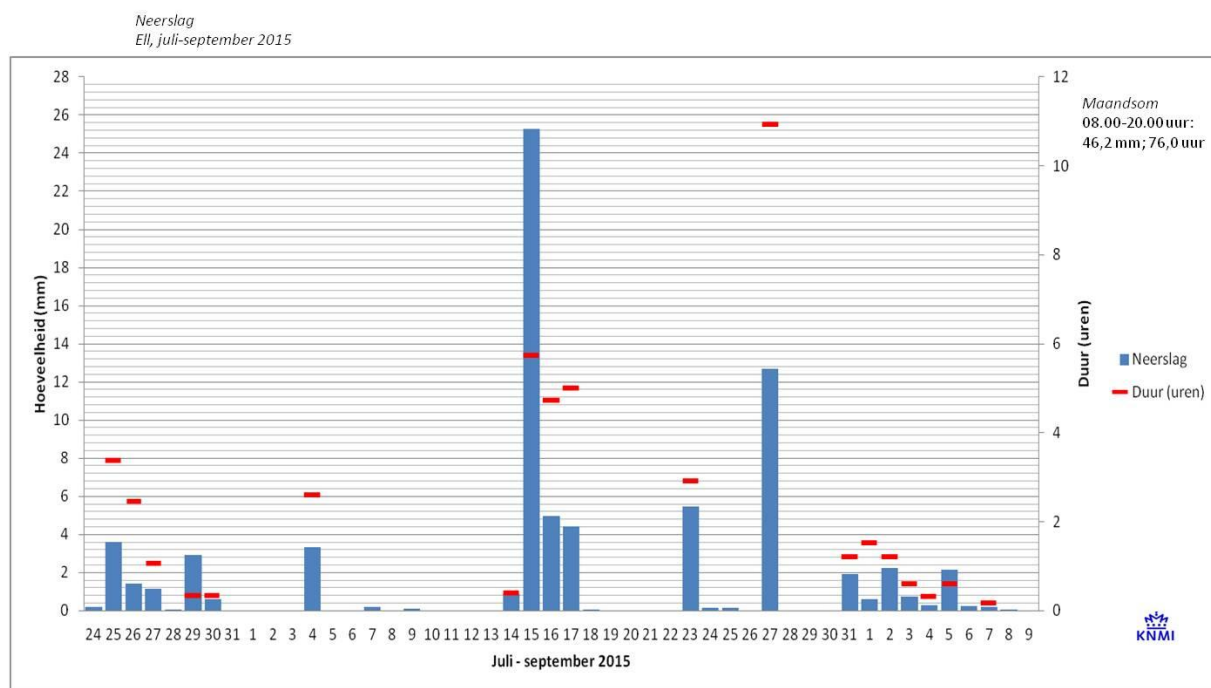
Een goed overzicht van het broedseizoen kregen wij aangedragen van Paul Evers (onze dank hiervoor) van de succesvolle broedkolonie in Limburg

Overzicht van het broedseizoen op de tweede locatie in Limburg

Eind juni kregen wij een melding van Nicky Hulsebosch dat in een ander gebied in Limburg een grote groep van minimaal 28 exemplaren al enkele dagen rondhingen. De groep verzamelde zich op enkele plekken tijdens de middag en avond om vervolgens weer in kleinere groepjes te verspreiden over een relatief groot gebied. Na een week bleek de grootste groep nog te bestaan uit zeker 13 exemplaren. Aangezien het gebied erg onoverzichtelijk is en veel potentiële broedlocaties bevat, konden de lokale vogelaars niet een duidelijke beeld krijgen hoeveel paartjes er daadwerkelijk broedpogingen ondernamen of aan het broeden waren. Wel werden er begin juli op minimaal 4 plekken paartjes Bijeneters gezien die nestgangen aan het graven waren. In een later stadium werd deze locatie bezocht door een paar lokale vogelaars. Er werden bij de nesten geen broedactiviteiten van bijeneters waargenomen. Ze zijn ervan uit gegaan dat de vogels hun broedpogingen hadden gestaakt. Ook wij hebben de locatie bezocht. Daar de weersomstandigheden (veel wind en regenachtig) ter plaatse op dat moment niet gunstig waren, hebben wij ook geen bijeneters waargenomen. Het kon echter wel zijn dat ze aan het broeden waren. Hun zeer terughoudend gedrag tijdens het broedseizoen heeft ons in de geschiedenis ook weleens op het verkeerde been gezet. Toen dachten wij ook dat de vogels verdwenen waren, maar achteraf zaten ze gewoon te broeden. Daar er tijdens het broedseizoen toch met grote regelmaat een groep bijeneters in de buurt van de gegraven nesten werd waargenomen, gaan wij ervan uit dat ze toch ergens gebroed kunnen hebben. Het zou ook mogelijk kunnen zijn geweest dat verstoring door bijv. vos, marter, hermelijn of zelfs mensen, al is dat niet aannemelijk, een reden is geweest hun broedactiviteiten te staken. Uit gegevens van waarneming.nl blijkt dat begin augustus een groot deel van de groep werd gezien, het ging toen om 18 exemplaren op de verzamelplaats, maar werd er geen broedactiviteit meer waargenomen. Voor het laatst werd deze grote groep, toen weer van 30 exemplaren, op 30 augustus waargenomen in de directe omgeving van deze broedlocatie.

Meer dan opmerkelijk is dan ook de ontdekking van een grote groep Bijeneters, met eerste kalenderjaar vogels (dus vliegvlugge jongen), bij Asten in het zuidoosten van Brabant. De groep hing in deze omgeving tot en met 26 september rond en foerageerde voornamelijk boven de bloeiende klimop die in deze periode een hoge aantrekkingskracht heeft op bijen. Op 26 september om 10:55 uur vloog de gehele groep in zuidoostelijke richting weg en werd niet meer teruggezien. De laatste waarneming van dit jaar komt een dag later uit de omgeving van Venlo, waar 1 overvliegend en roepend exemplaar in zuidelijke richting werd waargenomen.

Weersomstandigheden in Limburg

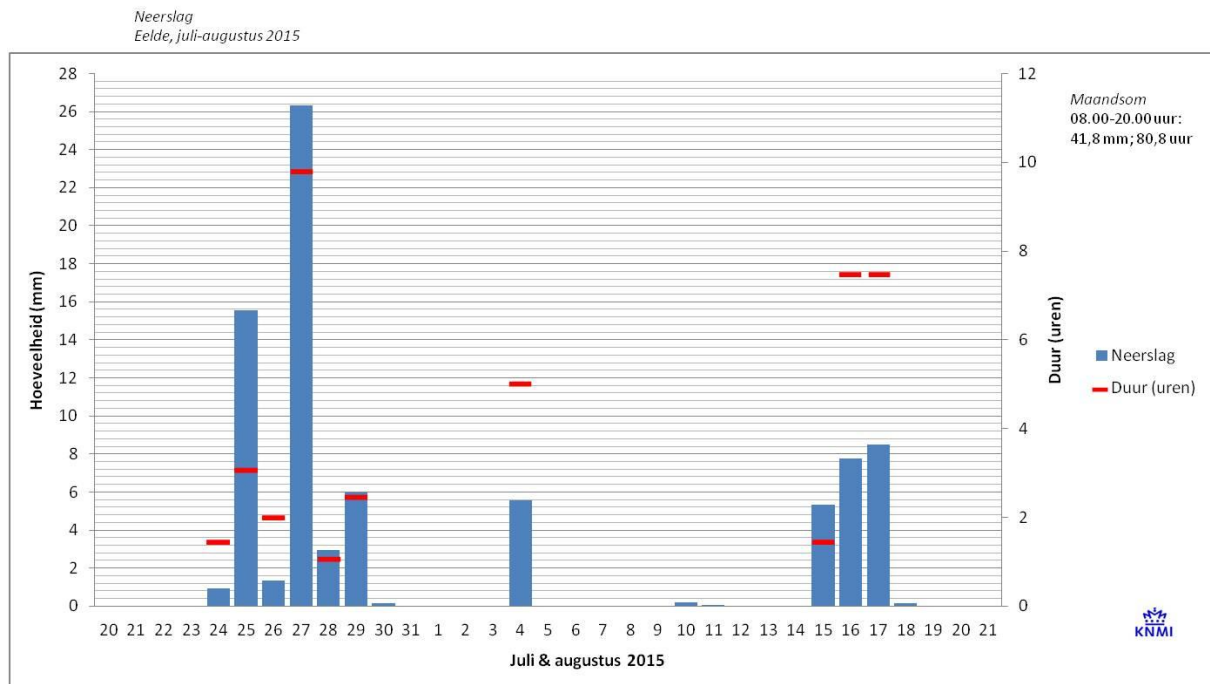

Dankwoord voor de medewerking in Limburg aan Paul Evers, Patrick Lemmens en Nicky Hulsebosch

Broedgeval Friesland

In de maand juni kregen wij een melding van een paartje bijeneters dat aanwezig was in een gebiedje in Friesland. Tijdens een bezoekje aan dit gebied werden inderdaad twee bijeneters gezien die aan het jagen waren boven de weilanden. Ook bij een tweede controle werden weer bijeneters gezien. In 2011 hadden wij een onderzoek gedaan naar wat voor prooien en hoeveel prooien er per dag aan de jongen werden gevoerd. Door het slechte weer zijn de jongen toen dood gegaan en moesten wij ons onderzoek na een week al staken. Wij hebben besloten om te kijken naar de mogelijkheden om dit onderzoek in Friesland voort te zetten, mits er natuurlijk sprake was van een eventueel broedgeval. Met een paar mensen van een terreinbeherende instantie is er een bezoek gebracht aan de waarschijnlijke nestlocatie om te kijken naar de mogelijkheden. Inderdaad waren er op deze locatie drie nestgaten in een steilwandje gegraven zodat wij er van uitgingen dat hier ook inderdaad gebroed werd. Onze bedoelingen hebben wij voorgelegd aan deze instantie en er werd toestemming verkregen om dit gebied te betreden en onderzoek te doen. Wij wilden heel graag zicht krijgen op de prooiaanvoer. Hoeveel prooien per dag worden er aangevoerd tijdens het opgroeien van de jongen, hebben weersinvloeden invloed op de prooiaanvoer, hoe laat beginnen en wanneer stoppen de ouders met voeren. Om alle waarnemingen van de prooiaanvoeren in kaart te brengen moet je over vrijwilligers beschikken. Via een ons bekende lokale vogelaar kregen wij de namen van 9 personen door. Op 27 juli had het echter de hele dag geregend. Dit kan funest zijn voor de evt. aanwezige jongen.

Weersomstandigheden juli en augustus;

De langdurige regenval op 4, 16 en 17 augustus had grote invloed op de aanwezige nestjongen.

Op 28 juli is er door een paar mensen gekeken naar de evt. aanwezigheid van de bijeneters. Ze werden jagend boven het gebied gezien. Daaropvolgend is er op 31 juli een presentatie gegeven voor de mensen, die zich opgegeven hadden om mee te werken aan het onderzoek. Er werd besloten om de dag de voedselvluchten te noteren en nadat er een rooster werd opgesteld van wie op welke dag enz. de schuiltent zou bemannen zijn zij op 1 augustus enthousiast van start gegaan. De daarop volgende dagen werd vanaf 8 uur 's morgens de schuiltent bemand door een persoon en om 12.30 uur werd deze afgelost door een ander die tot minimaal 18.00 uur aanwezig bleef. Opvallend was dat er niet veel prooien werden aangevoerd, maar dat er wel jongen aanwezig moesten zijn. Grote libellen en hommels werden het meest naar het nest gebracht. In een later stadium werd waargenomen dat de ouders de nestgang nauwelijks meer naar binnen gingen. Dit omdat de aanwezige jongen of jong zich voorin de nestgang moest bevinden. Ook reageerde de jongen op het geroep van de ouders door zelf terug te roepen. Dit was in de schuiltent, die op ruime afstand van het nest geplaatst, te horen. Op 16 en 17 augustus kregen wij weer te maken met langdurige regenval en op 20 augustus ging het echter mis met dit broedgeval. De jonge bijeneters werden niet meer gevoerd. Door een later uitgevoerde inspectie bleek dat er één jong dood voorin de nestgang lag. Een triest resultaat voor alle vrijwilligers die aan dit onderzoek meegewerkt hebben.

De resultaten van de prooiaanvoer per dag, tijdstip op welke tijd de eerste prooi naar het nest gebracht werd en de totalen.

	Tijdstip eerste prooi	8-9	9-10	10-11	11-12	12-13	13-14	14-15	15-16	16-17	17-18	18-19	totaal
1 aug.	8.10	5	2	3	3	3	3	2	2	5	2	2	33
3 aug.	8.25	2	5	3	3	0	3	3	3	4	11	4	41
5 aug.	8.58	1	0	0	1	3	2	3	3	6	4	2	29
7 aug.	11.08	0	0	0	2	1	6	3	2	7	0	0	21
9 aug.	10.10	0	0	1	1	0	16	1	4	9	7	1	40
11 aug.	8.50	2	0	0	2	6	7	12	4	10	3	0	46
13 aug.	8.30	4	3	12	13	12	8	2	20	8	11	8	101
15 aug.	9.15	0	1	4	8	7	4	18	15	12	10	3	82
17 aug.	10.18	0	0	15	3	4	2	3	0	0	0	0	27
18 aug.	9.24	0	1	0	4	0	7	5	11	8	2	0	38
19 aug.	9.02	0	5	0	1	6	2	0	0	6	2	0	22
Totaal aantal prooien		14	17	37	41	42	60	54	68	75	52	20	480

Bijeneter vliegt naar zijn nest (foto Joeke Paulusma)

Op 21 augustus is de hele dag het gebied in de gaten gehouden door enkele mensen. Om 11 uur 's morgens werden de twee ouders nog een keer gezien in de buurt van de nestlocatie. Daarna werden ze niet meer waargenomen. Na het mislukken van het broedgeval zijn ze dus nog een dag in de buurt blijven rondhangen en hebben toen naar alle waarschijnlijkheid hun trek naar Afrika ingezet.

Op 23 augustus hebben wij met een aantal mensen, die ook betrokken waren bij het onderzoek van de prooiaanvoer, het nest uitgegraven. Wij troffen in totaal 5 dode jongen, waaronder drie zeer kleine, aan. Alle aanwezige prooiresten, die zich in het nest bevonden, zijn verzameld.

De drie kleine aangetroffen jongen

Achteraf bleek dat, toen wij begonnen met het onderzoek, de jongen net geboren waren. Dit is normaal gesproken natuurlijk (ze graven hun nest immers in een steilwandje) niet waar te nemen en daarom ook moeilijk in te schatten wanneer er nu jongen aanwezig moeten zijn. De broedende bijeneter krijgt ook prooi op het nest aangeboden door zijn of haar partner. Dit gaat echter met tussenpozen van soms wel drie uur. Dit kan verwarrend zijn omdat, wanneer je net aanwezig bent in de buurt van de nestlocatie en er een prooi naar het nest gebracht wordt, je dan de indruk kunt krijgen dat er jongen aanwezig zijn. Wanneer er echter diverse prooien achter elkaar naar het nest worden gebracht, kun je ervan uitgaan dat er jongen aanwezig moeten zijn. Door dit onderzoek weten wij nu door het aantal aangevoerde prooien meer over het tijdstip wanneer de jongen zijn geboren.

De jonge bijeneter, die op 20 augustus gestorven moet zijn.

Resultaten van de in het nest gevonden prooi-resten

	Aantal Exemplaren	Percentage	Opmerkingen
Regio			<i>Friesland</i>
Nestlocatie			<i>Semi-natuurlijke steilwand</i>
Broedhabitat:			<i>Hogere zandgronden (heide)</i>
Jaar			<i>2015</i>
Nest 1			<i>Niet succesvol broedgeval</i>
			<i>Gehele nestmonster aanwezig</i>
Libellen (<i>Odonata</i>)	60	2,6%	<i>105 losse kaken*</i>
Wespen (<i>Vespidae</i>)	376	16,0%	
Honingbijen (<i>Apis mellifera</i>)	173	7,4%	
Vliesvleugeligen overige (<i>Hymenoptera spec.</i>)	45	1,9%	
Hommels (<i>Bombus spec.</i>)	1294	55,2%	
Kevers (<i>Coleoptera</i>)	292	12,5%	
Mestkevers (<i>Geotrupidae</i>)	54	18,5%	
Loopkevers (<i>Carabidae</i>)	8	2,7%	
Aaskevers (<i>Silphidae</i>)	99	33,9%	
Onechte waterkevers (<i>Hydrophilidae</i>)	75	25,7%	
Snuitkevers (<i>Curculionidae</i>)	0	0,0%	
Blasprietkevers (<i>Scarabidae</i>)	37	12,7%	
Kniptorren (<i>Elateridae</i>)	10	3,4%	
Boktorren (<i>Cerambycidae</i>)	3	1,0%	
Overige kevers (<i>Coleoptera spec.</i>)	6	2,1%	
Vliegen (<i>Brachycera</i>)	64	2,7%	
Sprinkhanen (<i>Orthoptera</i>)	0	0,0%	<i>0 losse kaken*</i>
Wantsen (<i>Heteroptera</i>)	7	0,3%	
Mieren (<i>Formicidae</i>)	30	1,3%	
Vlinders (<i>Lepidoptera</i>)	2	0,1%	Soort: Atalanta & Kleine Vos
Totaal	2343	100,0%	
* verschil in losse kaken en aantal exemplaren door verschil in aantal teruggevonden linker- en rechterkaken			

Conclusie;

- Door de regenval op 16 en 17 augustus heeft een jong het niet overleefd en het resterende jong dermate verzwakt was, dat die op 20 augustus alsnog dood is gegaan.
- Door het lage aantal prooien, dat naar het nest gebracht was, moeten wij de conclusie trekken dat de voedselsituatie in dit biotoop waarschijnlijk niet optimaal was.
- Bij pas geboren jongen worden grote prooien zoals hommels en libelles gevoerd.
- Door een slechte voedselsituatie krijgen de jongen een groeiachterstand (vleugellengte komt niet overeen met de leeftijd).

Onze dank voor de medewerking in Friesland aan: Staatsbosbeheer, Johan de Jong, Trienke Wijnalda, Nel Oosting, Hotze Simonidus, Meindert Swart, Joeke Paulusma, Freerk Jelsma, Jan Leijstra, Jan Veenstra, Andries Zijlstra en de Fûgelhelling.

Toch zijn dit niet de laatste broedgevallen en waarnemingen ooit in Nederland. Wanneer de broedgegevens van Nederland vanaf het eerste broedgeval in 1964 bekeken worden, valt het op dat de nestjongen in 1965 van de broedgevallen op Terschelling in de periode van 1-4 september zijn uitgevlogen. Echter blijkt uit de totale broedgegevens van Nederland dat de gebruikelijke uitvliegdata van de nestjongen rond begin-midden augustus ligt.

Ook de waarnemingen uit september zijn dan wel uitzonderlijk laat, maar niet de laatste waarneming ooit in Nederland. Zo blijkt uit gegevens van waarneming.nl dat in oktober (1994, 1999 en 2001) meerdere waarnemingen zijn geweest en zelfs in november 1 waarneming in 1965. Daarentegen blijven de waarnemingen van eind september voor Bijeneters in Nederland bijzonder laat in het seizoen.

Symposium Oost-Duitsland

Op 10 en 11 april werd een symposium over de bijeneters gehouden in Oost-Duitsland. Wij waren ervoor uitgenodigd om een presentatie te geven over de Nederlandse situatie. Duitsland, Oostenrijk, Zwitserland en onze werkgroep waren vertegenwoordigd. Een zeer geslaagd evenement waar door de diverse lezingen kennis werd uitgewisseld over de bijeneters.

Bezoek Oost Duitsland

Daar wij natuurlijk nog maar goed twee jaar als Werkgroep Bijeneters Nederland opereren, was het verstandig om onze activiteiten vast te leggen in de vorm van een filmpje. Doordat in Nederland bijeneters zeer zeldzame broedvogels zijn, kunt u zich voorstellen dat dit geen gemakkelijke opgave is. Gemakshalve is dus gekozen voor Oost-Duitsland. Op 25 en 26 juli is er een bezoek gebracht aan Merseburg. Door onze opgedane contacten tijdens het symposium in april kregen wij de volledige medewerking van de lokale mensen die zich bezighouden met de bijeneters. Met open armen werden wij ontvangen en de volgende twee dagen hebben wij getuige mogen zijn van bijv. het ringen van zowel jonge als volwassen bijeneters en dit mogen filmen. Verder was er een bijeneter excursie georganiseerd voor vogelaars en andere belangstellenden. Dit was een groot succes. De verwachting was dat er een man of dertig zouden deelnemen maar het werden er meer dan honderd. Er werden voor de aanwezigen en natuurlijk ook voor het ringen nog een drietal bijeneters gevangen, zodat de excursieleden van dichtbij bijeneters konden bewonderen.

Ook hebben wij enkele kolonies bezocht. De grootste kolonie bestond uit 60 broedparen. In 20 jaar tijd is in deze regio het aantal broedparen gestegen van 2 naar 229. Tijdens de terugreis naar Nederland op 27 juli eerst nog maar even over Limburg gereden. Onze bedoeling was om wat beelden te maken van de Nederlandse broedgevallen in Limburg. Helaas was het ter plaatse slecht weer. Regen en harde wind waren de reden dat de bijeneters zich niet lieten zien en dus ons bezoek vruchteloos was. Op 19 augustus kregen wij toch nog de mogelijkheid om bijeneters in de provincie Friesland te filmen. Een gedeelte van de film is reeds uitgezonden op RTV Drenthe.

Bestuur 2015

Hilbert Folkerts	voorzitter
Wil Kouwenhoven	secretaris
Harry Talen	penningmeester
Henk van der Waal	lid
Henk Boer	lid

Werkgroepen

Weidevogels

Wanneperveen	Klaas Tuut, Jans Bijker
Nijeveen	Hendrik Withaar, Klaas Klomp, Jelmer Bakker
Barsbeek	Hilbert Folkerts. Henk Boer
Visdiefjes	Henk Tebberman, Hilbert Folkerts

Uilen

Mastenbroek	Luuk Buit
Wanneperveen	Jans Bijker, Erwin Lok
Nijeveen	Renee Koster, Hilbert Folkerts
Nestkastjes	Henk van der Waal, Fred de Groot
Bijeneters	Hilbert Folkerts
Torenvalken	Erwin Lok, Arjan Schadenberg
Oeverzwaluwen	Fred de Groot

Colofon

Informatie:	Vogelwerkgroep Vliegvlug
Foto's:	Archief Vliegvlug, Joeke Paulusma, Matthias Koster
Website:	www.vliegvlugmeppel.nl
E.mailadres:	info@vliegvlugmeppel.nl